

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tuomioistuimien turvatarkastuksista annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi turvatarkastuksista tuomioistuimissa annettua lakia siten, että turvatarkastustoimenpiteet voitaisiin kohdistaa myös muiden oikeushallinnon viranomais-ten kuin tuomioistuimien asiakkaisiin silloin, kun näillä viranomaisilla on yhteinen sisäänkäynti tai yhteinen asiakaspalvelualue tuomioistuimen kanssa. Lisäksi ehdotetaan täsmennyksiä turvatarkastajan kelpoisuuteen, turvatarkastajaksi hyväksymiseen ja hyväksymisen peruuttamiseen sekä turvatarkastajana toimivan henkilön virkavastuuseen ja toimivaltaan. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi myös säännökset turvatarkastajien pukeutumisesta ja turvatarkastajakortista.

Oikeustaloissa toimii tuomioistuimien lisäksi myös muita oikeushallinnon viranomaisia. Useissa oikeustaloissa oikeushallinnon eri viranomaisten asiakaspalvelut on keskitetty yhdelle alueelle, jonne asiakasliikenne kulkee yhden yhteisen sisäänkäynnin kautta. Tuomioistuimien turvatarkastukset on toteutettu joissain oikeustalossa siten, että kaikki taloon tulevat asiakkaat turvatarkastetaan riippumatta siitä, minkä viranomaisen asiakkaita he ovat. Turvatarkastuksista tuomioistuimissa annettu laki koskee kuitenkin vain tuomioistuinta. Näin ollen voi syntyä tilanteita, joissa turvatarkastustoimenpiteet kohdistetaan muun oikeushallinnon viranomaisen asiakkaaseen ilman selkeää oikeudellista perustaa.

Esityksen tavoitteena on selkeyttää lainsäädäntöä ja mahdollistaa kaikkien oikeushallinnon viranomaisten asiakkaiden turvatarkastukset niissä tilanteissa, joissa viranomaisilla on yhteinen sisäänkäynti tai asiakaspalvelualue tuomioistuimen kanssa. Turvatarkastajaa koskevien säännösten täsmentämisen tavoitteena on saattaa lainsäädäntö näiltä osin perustuslain ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaiseksi.

Esityksessä oikeushallinnon viranomaisilla tarkoitetaan tuomioistuimien ohella Syyttäjälaitosta, Ulosottolaitosta, valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiirin oikeusapu- ja edunvalvontatoimistoa sekä Rikosseuraamuslaitoksen rikosseuraamuskeskuksen yhdyskuntaseuraamustoimistoa.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2024.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi.....	3
2.1 Lainsäädäntö	3
2.2 Oikeushallinnon viranomaisten toimipisteet ja turvatarkastukset.....	5
3 Tavoitteet	6
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	6
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	6
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	7
5 Lausuntopalaute	8
6 Säännöskohtaiset perustelut	9
7 Voimaantulo	10
8 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	10
LAKIEHDOTUS	14
Laki turvatarkastuksista tuomioistuimissa annetun lain muuttamisesta.....	14
LIITE	16
RINNAKKAISTEKSTI.....	16
Laki turvatarkastuksista tuomioistuimissa annetun lain muuttamisesta.....	16

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies kiinnitti vuonna 1997 valtioneuvostolle osoittamassaan kirjeessä huomiota tuomioistuimissa järjestettävien turvatarkastusten lainmukaisuuteen. Tarkastusten järjestämisestä ei ollut lakitasoisia säännöksiä. Turvatarkastuksista tuomioistuimissa annettu laki (1121/1999) antoi oikeudellisen perustan tuomioistuimissa järjestettävälle turvatarkastuksille.

Edellä mainitussa kirjeessään samoin kuin päätöksessään 12.6.2002 (299/4/00) apulaisoikeusasiamies on todennut, että julkisella vallalla on velvollisuus huolehtia julkisten oikeudenkäyntien ja niihin osallistuvien turvallisuudesta. Turvatarkastuksista tuomioistuimissa annetun lain perusteluissa korostetaan julkisen vallan positiivisia toimintavelvoitteita yhteiskunnan jäsenten suojaamiseksi oikeudenvastaisilta teoilta.

Julkisen vallan velvollisuus huolehtia perustuslain 7 §:n 1 momentissa perusoikeutena suojatun henkilökohtaisen turvallisuuden toteutumisesta ei sido vain tuomioistuinta, vaan kaikkia viranomaisia.

Apulaisoikeuskansleri on kiinnittänyt 15.8.2016 kanteluratkaisussaan (OKV/98/1/2016) huomiota siihen, että turvatarkastuksista tuomioistuimissa annetussa laissa ei ole otettu huomioon sitä mahdollisuutta, että tuomioistuimen käyttämässä rakennuksessa saattaa sijaita muita oikeushallinnon viranomaisia. Mainitun ratkaisun mukaan muiden viranomaisten asiakkaiden turvatarkastamista yhteisellä sisäänkäynnillä ei voida pitää oikeudellisesti tyydyttävänä, vaikka turvatarkastus ei objektiivisesti arvioiden aiheuttaisikaan sen kohteeksi joutuvalla vähäistä suurempaa haittaa. Kanteluratkaisun antamisen aikaan oikeusministeriössä oli meneillään lainsäädäntöhanke (OM 14/31/2014), jonka tarkoituksena oli laajentaa turvatarkastuksia koskeva laki koskemaan kaikkia oikeushallinnon viranomaisia. Mainittu lainsäädäntöhanke keskeytyi valmisteluvaiheessa eikä se johtanut lainsäädäntömuutoksiin.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä oikeusministeriössä. Hallituksen esityksen luonnoksesta järjestettiin lausuntokierros 30.6 – 31.8.2023. Luonnosta koskevat lausunnot ja muut hankkeen valmisteluasiakirjat ovat saatavilla oikeusministeriön verkkosivustolta ja [valtioneuvoston verkkosivustolta tunnuksella OM041:00/2023](#).

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Lainsäädäntö

Turvatarkastuksista tuomioistuimissa annettu laki tuli voimaan 1.1.2000. Lakiin on tehty sen voimaantulon jälkeen useampia, lähinnä teknisluonteisia muutoksia. Viimeisimpinä muutoksina lain 1 ja 5 §:ää on muutettu 28.1.2022 annetulla lailla 101/2022, jonka voimaantulosta säädetään erikseen lailla. Viimeisin muutos liittyy suullisen todistelun tallentamista ja vastaanottamista yleisissä tuomioistuimissa koskevan lainsäädännön uudistamiseen (HE 133/2021 vp).

Turvatarkastuksista tuomioistuimissa annettu laki koskee kaikkia tuomioistuimia. Lakia sovelletaan myös viranomaisiin, jotka järjestävät suullisia käsittelyjä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) nojalla. Tällaisia viranomaisia ovat tällä hetkellä työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta, opintotuen muutoksenhakulautakunta, sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunta ja tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta eli tietyissä Vakuutus-oikeuden asiaryhmissä ensimmäisenä muutoksenhakuasteena toimivat lautakunnat.

Turvatarkastus voidaan kohdistaa kaikkiin tuomioistuimen tiloihin saapuviin ja siellä oleviin henkilöihin sekä heillä mukanaan oleviin tavaroihin. Turvatarkastus on järjestettävä niin, ettei siitä aiheudu tarpeetonta häiriötä tarkastettavalle henkilölle tai vahinkoa omaisuudelle.

Lakiin sisältyvät säännökset turvatarkastustoimenpiteistä ja henkilöistä, jotka voivat toimia turvatarkastajina. Poliisi ja tuomioistuimen palveluksessa oleva henkilö voivat toimia turvatarkastajana. Tuomioistuimen palveluksessa oleva voi olla virka- tai työsuhteinen työntekijä. Turvatarkastajana voi toimia tuomioistuimen päätöksellä myös muu, kuin edellä mainittu henkilö. Turvatarkastuksia voidaan hankkia näin ollen myös ostopalveluna, jolloin turvatarkastajan on oltava poliisin tehtävään hyväksymä. Turvatarkastus voidaan toimittaa metallinilmaisimella tai muulla teknisellä laitteella. Henkilöntarkastus voidaan toimittaa myös muulla tavoin.

Laki ei sisällä turvatarkastajana toimivan henkilön virkavastuuseen, kelpoisuuteen eikä turvatarkastajaksi hyväksymiseen tai hyväksymisen peruuttamiseen liittyviä tarkempia säännöksiä. Turvatarkastajan pukeutumisesta tai turvatarkastajakortista ei myöskään ole säädetty voimassa olevassa laissa.

Tuomioistuimeen saapuvan henkilön mukana olevat tavarat voidaan tarvittaessa tutkia sekä ottaa häneltä pois esineet ja aineet, joilla voidaan vaarantaa turvallisuutta tai järjestystä taikka vahingoittaa omaisuutta. Turvatarkastajalla on oikeus poistaa henkilö tuomioistuimesta, jos hän kieltäytyy turvatarkastuksesta. Henkilön poistamiseksi turvatarkastaja voi laissa säädetyn rajoituksen käyttää tarvittaessa voimakeinoja. Ainoastaan poliisi ja tuomioistuimen palveluksessa oleva virkamies saa käyttää voimakeinoja henkilön poistamiseksi tuomioistuimesta, jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu. Henkilön poistaminen tuomioistuimesta voimakeinoja käyttäen on varsin poikkeuksellista ja yleensä näissä tilanteissa pelkkä poistumiskehoitus on riittävä.

Laki ei velvoita tuomioistuimia järjestämään turvatarkastuksia. Turvatarkastusten järjestäminen ja se, missä laajuudessa niitä järjestetään, on tuomioistuimen harkinnassa. Lain perusteluissa todetaan, että olosuhteet ja tarpeet eri tuomioistuinten välillä vaihtelevat huomattavasti. Taloudellisistakaan syistä ei ole katsottu järkeväksi hankkia teknisiä laitteita ja sitoa työvoimaa turvatarkastuksiin tarpeettoman laajasti.

Turvatarkastajina tuomioistuimissa toimivat pääsääntöisesti yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa (1085/2015) tarkoitetut vartijat, joiden oikeudet voimakeinojen käyttöön määräytyvät mainitun lain nojalla. Lain 83 §:n 2 momentin mukaan turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa oleva henkilö voi samanaikaisesti toimia mainitussa laissa tarkoitettuna vartijana sekä turvatarkastuksista tuomioistuimissa annetun lain mukaisissa turvatarkastustehtävissä.

Rikosseuraamuslaitosta lukuun ottamatta muiden lakiehdotuksessa tarkoitettujen oikeushallinnon viranomaisten osalta ei ole olemassa turvatarkastuksiin liittyvää erityislainsäädäntöä. Rikosseuraamuslaitoksen osalta yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (400/2015) 50 §:ssä säädetään turvatarkastuksista valvontarangaistuksen täytäntöönpanon tur-

vallisuudesta huolehtimiseksi ja järjestyksen turvaamiseksi sekä yhdistelmärangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain (801/2017) 17 §:ssä valvottavien tarkastamisesta yhdistelmärangaistuksen valvonta-ajan täytäntöönpanon turvallisuudesta huolehtimiseksi ja järjestyksen turvaamiseksi. Mainituissa turvatarkastuksissa on kyse tilanteista, joissa Rikosseuraamuslaitos voi päättää turvatarkastuksesta. Vankeusrangaistuksia koskevassa lainsäädännössä on myös omat säännöksensä vankiloissa tehtävistä turvatarkastuksista.

2.2 Oikeushallinnon viranomaisten toimipisteet ja turvatarkastukset

Vuoden 2019 alussa käräjäoikeuksien määrä väheni 27:stä 20:een. Sivukanslioineen ja istunto-paikkoineen käräjäoikeuksien toimipaikkoja on tällä hetkellä 39. Myös hovi- ja hallinto-oikeuksien määrää on vähennetty. Hovioikeuksia on 5 ja hallinto-oikeuksia 6. Syyttäjälaitoksella on yhteensä 32 toimipaikkaa, joista asiakaspalvelua on 5:ssä toimipisteessä. Oikeusaputoimistoja ja edunvalvontatoimistoja on 23 ja ne toimivat kaikkiaan noin 160 toimipaikassa. Ulosottolaitoksella on yhteensä 64 toimipaikkaa. Rikosseuraamuslaitoksen yhdyskuntaseuraamustoimistoja on 12 ja niiden toimipaikkoja sijaitsee 23 paikkakunnalla. Näistä toimipaikoista neljä sijaitsee oikeustaloissa.

Oikeushallinnon viranomaisten toimitilojen hankintaa ja suunnittelua on ohjattu jo yli kymmenen vuoden ajan Oikeushallinnon toimitila- ja työympäristökonseptin avulla. Konseptin tarkoituksena on yhtenäistää toimitilojen suunnittelua ja edistää parhaiden käytäntöjen toteutumista kaikissa toimitilatilahankkeissa. Konsepti ohjaa sekä uusien toimitilojen suunnittelua, että vanhojen toimitilojen korjausta ja kehittämistä.

Oikeushallinnon työympäristö- ja toimitilakonsepti sisältää keskeisimmät strategiset linjaukset ja ratkaisumallit oikeushallinnon toimitilojen kehittämiseksi. Konseptin linjauksien mukaan toimitilojen rakennus- ja peruskorjaushankkeissa pyritään siihen, että kiinteistössä olisi yksi yhteinen pääsisäänkäynti kaikille siellä asioiville oikeushallinnon asiakkaille. Henkilökunta kulkee omista sisäänkäynneistä. Tavoitteena on, että viranomaisilla olisi yksi yhteinen eteisaula säätelemässä asiakkaiden kulkua kaikkiin viranomaisiin ja että lähtökohtaisesti kaikkien asiakkaiden turvatarkastus mahdollistetaan. Tuomioistuimen istuntosaleihin menevät asiakkaat tarkastetaan aina, ja tarkastuspiste pyritään sijoittamaan siten, että se mahdollistaa myös muiden asiakkaiden tarkastamisen. Kaikki oikeushallinnon asiakaspalvelutoiminnot keskitetään yhdelle alueelle kiinteistössä. Eri viranomaiset ja asiakasryhmät huomioidaan osoittamalla keskitetyltä palvelualueelta tiloja sekä yhteiseen että viraston omaan käyttöön. Kaikkien asiakkaiden vastaanotto tapahtuu palvelutiloissa. Edellä kuvatulla järjestelyllä yksi turvatarkastuspiste on riittävä, vaikka samassa kiinteistössä toimisi useampia viranomaisia. Yleisesti ottaen yhteisen sisäänkäynnin ja asiakaspalvelualueen voidaan arvioida olevan kustannustehokas ratkaisu verrattuna siihen, että kaikilla oikeushallinnon viranomaisilla olisi kokonaan erilliset asiakaspalvelualueet ja erilliset sisäänkäynnit.

Valtion toimitilastrategia on uudistettu vuonna 2021. Uusi toimitilastrategia ohjaa vahvasti toimitilojen yhteiskäyttöisyyteen. Yhteiskäyttöisyyttä rajoittavana tekijänä on tunnistettu esimerkiksi toiminnan riippumattomuutta koskevat vaatimukset.

Laki turvatarkastuksista tuomioistuimissa koskee ainoastaan tuomioistuimia ja edellä mainittuja suullisia käsittelyjä järjestäviä muutoksenhakulautakuntia. Oikeushallinnon viranomaisten yhteisiä sisäänkäyntejä ja asiakaspalvelualueita on kuitenkin useissa oikeustaloissa. Yhteinen sisäänkäynti on esimerkiksi Helsingin, Espoon, Turun, Oulun ja Tampereen oikeustaloissa. Li-

säksi oikeushallinnon viranomaisten yhteisiä asiakassisäänkäyntejä on suunniteltu toteutettavaksi Vantaan oikeustalon peruskorjaushankkeessa ja Porin uuden oikeustalon rakennushankkeessa.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on selkeyttää turvatarkastuksia koskevaa lainsäädäntöä ja mahdollistaa kaikkien oikeushallinnon virastojen asiakkaiden turvatarkastukset niissä tilanteissa, joissa virastoilla on yhteinen sisäänkäynti tai asiakaspalvelualue tuomioistuimen kanssa.

Turvatarkastajaa koskevien kelpoisuusvaatimusten, tehtävään hyväksymisen, virkavastuun ja toimivallan täsmentämisen tavoitteena on selkeyttää lainsäädäntöä ja saattaa lainsäädäntö näiltä osin perustuslain ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaiseksi.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että turvatarkastuksista tuomioistuimissa annettua lakia muutettaisiin siten, että sen 2 §:ään lisättäisiin uusi 3 momentti. Uuden 3 momentin mukaan turvatarkastustoimenpiteet voitaisiin kohdistaa myös muiden oikeushallinnon viranomaisten kuin tuomioistuimien asiakkaisiin silloin, kun näillä oikeushallinnon viranomaisilla on yhteinen sisäänkäynti tai yhteinen asiakaspalvelualue tuomioistuimen kanssa. Turvatarkastukseen näissä tiloissa sovellettaisiin, mitä tässä laissa säädetään turvatarkastuksista tuomioistuimissa.

Lisäksi ehdotetaan, että lain 4 §:ää muutettaisiin siten, että siihen lisättäisiin turvatarkastajan kelpoisuutta, hyväksymistä, hyväksymisen peruuttamista, pukeutumista, turvatarkastajakorttia ja toimivaltaa koskevat säännökset. Muutettavaksi ehdotetun 4 §:n 2 momentin mukaan tuomioistuimen päätöksellä turvatarkastuksen voisi suorittaa muukin kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö, joka on saanut koulutuksen turvatarkastajan tehtävään ja on tuomioistuimen sijaintipaikan poliisilaitoksen tehtävään hyväksymä. Turvatarkastajaksi voitaisiin hyväksyä täysi-ikäinen henkilö, joka tunnetaan rehelliseksi ja luotettavaksi ja joka on henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan tehtävään sopiva. Muutettu 2 momentti sisältäisi myös turvatarkastajakorttia ja pukeutumista koskevat säännökset. Ehdotetun uuden 3 momentin mukaan tuomioistuimen sijaintipaikan poliisilaitoksen olisi peruutettava turvatarkastajaksi hyväksyminen, jos turvatarkastaja tai tuomioistuin sitä pyytää. Turvatarkastajaksi hyväksyminen voitaisiin peruuttaa kokonaan tai määräajaksi, jos turvatarkastaja ei enää täytä 4 §:n 2 momentissa säädettyjä edellytyksiä. Ehdotetussa 4 momentissa säädettäisiin turvatarkastajan toimivallasta.

Voimassa olevan lain 6 §:n 2 momentista ehdotetaan poistettavaksi sen toinen virke, joka koskee saman momentin mukaista turvatarkastajan oikeutta voimankäyttöön. Ehdotetun muutoksen myötä turvatarkastajien oikeus voimankäyttöön olisi yhtäläinen riippumatta siitä, onko turvatarkastajana toimiva henkilö tuomioistuimen palveluksessa virka- vai työsuhteessa. Myös os-topalveluna hankittujen 4 §:n 2 momentin tarkoittamien turvatarkastajien oikeus voimankäyttöön olisi sama.

Turvatarkastajana toimivan 4 §:n 2 momentin tarkoittaman turvatarkastajan virkavastuusta säädettäisiin ehdotetussa uudessa 7 §:ssä.

Kyseessä olisi edelleen tuomioistuimen turvatarkastus. Turvatarkastuksen järjestämisestä ja sen laajuudesta päättäisi edelleen tuomioistuin tai yksittäisen asian käsittelyn osalta tuomioistuimen puheenjohtaja. Näiltä osin lakiin ei ehdoteta muutoksia.

Muulla oikeushallinnon viranomaisella tarkoitetaan tässä ehdotuksessa Syyttäjälaitosta, Ulosottolaitosta, valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiiriin oikeusapu- ja edunvalvontatoimistoa sekä Rikosseuraamuslaitoksen rikosseuraamuskeskuksen yhdyskuntaseuraamustoimistoa.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Niissä oikeus- tai virastotaloissa, joissa turvatarkastuksia järjestetään tai on järjestetty, viranomaiset ovat käytännössä havainneet, että turvatarkastuksilla on merkittävä järjestyshäiriöitä ennalta ehkäisevä vaikutus. Turvatarkastusten järjestäminen niissä oikeushallinnon viranomaisissa, joilla on yhteinen sisäänkäynti tuomioistuimen kanssa, lisää viranomaisten toimitilojen turvallisuutta niin asiakkaiden kuin henkilökunnankin osalta. Lisäksi turvatarkastuksen ulottaminen myös muiden oikeushallinnon viranomaisten asiakkaisiin selkeyttää turvatarkastusten järjestämistä oikeustaloissa. Kaikkien asiakkaiden turvatarkastaminen mahdollistaa sen, että samalla asiakaspalvelualueella ei ole tarkastettuja ja tarkastamattomia henkilöitä.

Tällä hetkellä yhteisiä sisäänkäyntejä ja asiakaspalvelualueita tuomioistuimien kanssa on pääasiassa Ulosottolaitoksen ja Syyttäjälaitoksen toimipisteillä. Näiden viranomaisten, kuten muidenkin esityksessä tarkoitettujen oikeushallinnon viranomaisten asiakkaisiin voitaisiin ehdotuksen mukaisesti kohdistaa turvatarkastustoimenpiteitä. Syyttäjälaitoksen asiakaspalvelupisteiden asiakasmäärät ovat varsin pieniä. Näin ollen voidaan arvioida, että ehdotuksen mukaiset turvatarkastustoimenpiteet kohdistuisivat suurimmalta osin Ulosottolaitoksen asiakkaisiin.

Tuomioistuimien turvatarkastukset toteutetaan lähes poikkeuksetta siten, että kaikki tuomioistuimen tiloihin saapuvat asiakkaat turvatarkastetaan. Turvatarkastuksessa asiakkaat kulkevat metallinilmaisinporthin läpi ja asiakkaiden mukana olevat tavarat tarkastetaan läpivalaisulaitteilla. Henkilöntarkastuksia tehdään ainoastaan harvoin ja vain silloin kun on perusteltu aihe epäillä, että henkilöllä on mukanaan kielletty esine tai aine. Näin ollen pääosaan asiakkaista kohdistuu vain niitä turvatarkastustoimenpiteitä, joilla puututaan vain vähäisessä määrin heidän henkilökohtaiseen koskemattomuuteensa. Henkilön poistaminen tuomioistuimen tiloista voimakeinoja käyttäen on edellä kohdassa 2.1 esitetyllä tavalla varsin poikkeuksellista.

Turvatarkastajaa koskevien kelpoisuusvaatimusten, tehtävään hyväksymisen, toimivallan ja virkakastuun täsmentäminen selkeyttäisi ja helpottaisi poliisin hyväksymismenettelyä ja turvatarkastusten järjestämistä käytännön tasolla.

Esityksellä ei olisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Turvatarkastuksista tuomioistuimissa annettu laki ei velvoita tuomioistuimia järjestämään turvatarkastuksia. Lakiin nyt ehdotettu muutos ei myöskään antaisi muille oikeushallinnon viranomaisille itsenäistä päätäntävaltaa järjestää turvatarkastuksia omissa tiloissaan. Niissä oikeushallinnon toimitiloissa, joissa tuomioistuimella on yhteinen sisäänkäynti muiden oikeushallinnon viranomaisten kanssa, on turvatarkastus pääsääntöisesti jo olemassa. Turvatarkastettavien henkilöiden määrän vähäinen lisääntyminen ei sinällään vaikuta turvatarkastusten järjestämisestä syntyviin menoihin, vaikka turvatarkastajien työ määrä lisääntyikin. Turvatarkastuksista aiheutuvat kustannukset olisi mahdollista jakaa niiden virastojen kesken, joiden asiakkaita turvatarkastetaan yhteisillä sisäänkäynneillä.

Turvatarkastuksista aiheutuvien kustannusten jakaminen ei nostaisi oikeushallinnon virastojen kokonaiskustannuksia, mutta kustannukset kohdistuisivat osittain hallinnonalan eri sektoreille. Turvatarkastusten järjestämisestä aiheutuvien vuosittaisen kustannusten jakaminen voisi perustua esimerkiksi asiakasmäärään tai muuhun siihen verrattavaan ja riittävän luotettavalla tavalla mitattavaan tasapuoliseen jakoperusteeseen. Karkealla tasolla voidaan arvioida, että tur-

vatarkastuksen järjestämisestä keskikokoisessa oikeustalossa siten, että kaikki asiakkaat tarkastetaan, tuomioistuimelle aiheutuu tällä hetkellä vuositasolla noin 100 000 euron kustannukset. Oikeustalojen asiakasmäärien osalta voidaan arvioida, että valtaosa oikeustaloissa asioivista on edelleen tuomioistuimen asiakaspalvelussa asioivia ja istuntoihin osallistuvia asiakkaita.

Voimassa olevan lain 4 §:n 2 momentin mukaan tuomioistuimen päätöksellä turvatarkastuksen voi suorittaa muukin kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö, joka on poliisin tehtävään hyväksymä. Voimassa oleva laki ei sisällä hyväksymiseen liittyviä koulutus- ja kelpoisuusvaatimuksia. Ehdotetuilla muutoksilla ei olisi vaikutusta hyväksymiskäytäntöön, vaan hyväksymisen tekisi edelleen poliisi. Hyväksymispäätöksen tekemisen voidaan olettaa helpottuvan koulutus- ja kelpoisuusvaatimusten täsmentymisen johdosta. Uutena tehtävänä tuomioistuimelle olisi turvatarkastuskortin antaminen tuomioistuimen turvatarkastajaksi hyväksytylle henkilölle. Ehdotetut muutokset aiheuttaisivat myös täsmennystarpeen poliisin sisäiseen lupaohjeeseen, jonka sisältö tosin vastaa jo tällä hetkellä suurimmalta osalta 4 §:ssä ehdotettuja muutoksia.

5 Lausuntopalaute

Hallituksen esityksen luonnoksesta järjestettiin lausuntokierros 30.6 – 31.8.2023. Lausuntopyyntö julkaistiin Lausuntopalvelu.fi -palvelussa ja lausuntomenettely oli kaikille avoin. Lausuntoa pyydettiin erityisesti Rikosseuraamuslaitokselta, Syyttäjälaitokselta, Tuomioistuinvirastolta, Ulosottolaitokselta ja Valtioneuvoston oikeuskanslerilta. Lausuntoja saatiin yhteensä seitsemän.

Kaikki lausunnonantajat kannattivat ehdotettuja muutoksia. Ehdotettuja muutoksia pidettiin yleisesti lainsäädäntöä selkeyttävinä, oikeushallinnon asiakkaiden ja henkilökunnan turvallisuutta parantavina ja oikeushallinnon toimitilojen kustannustehokkuutta lisäävinä.

Syyttäjälaitos ja Ulosottolaitos toivat lausunnoissaan esiin mahdollisuuden harkita tässä yhteydessä myös laajempaa oikeushallinnon kaikkien virastojen kaikkia toimitiloja koskevaa turvatarkastuslainsäädäntöä. Tämän ehdotuksen osalta todetaan, että esityksen lähtökohtana on ollut olemassa olevan lainsäädännön selkeyttäminen niiden tilojen osalta, joissa tuomioistuimen lisäksi toimii myös muita oikeushallinnon viranomaisia. Esityksen tavoitteena ei ole ollut laajentaa turvatarkastuksia kaikkiin oikeushallinnon viranomaisiin. Turvatarkastusten laajentaminen myös muiden oikeushallinnon viranomaisten kaikkiin toimitiloihin olisi Ulosottolaitoksen lausunnossa esitetyillä näkökohdilla sinänsä perusteltua, mutta vaatisi toteutuakseen laajemman lainsäädäntöhankkeen.

Ulosottolaitoksen lausunnossa on viitattu myös valtiovarainministeriön 24.2.2021 asettamaan Valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistaminen 2020-luvulla –hankkeeseen, jonka tavoitteena on mm. koota käyntiasiointia julkisen hallinnon yhteisiin asiakaspalvelupisteisiin. Mainitun hankkeen yhteisten toimitilojen turvallisuuteen tulee kiinnittää huomiota mm. hankkeen ohjaus- ja valmisteluryhmissä.

Ulosottolaitoksen ja oikeusapu- ja edunvalvontatoimistojen osalta kiinnitettiin huomiota turvatarkastusten kustannuksiin ja niiden jakautumiseen. Esitystä on tarkennettu kustannusten osalta kohdassa 4.2.

Esitykseen on tehty tarvittavat muutokset ja korjaukset lausuntopalautteen perusteella.

Esitykseen on lausuntokierroksen jälkeen jatkovalmistelussa lisätty myös perustuslain 124 §:n ja siihen liittyvän perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaiset muutokset esityksessä muutettavaksi ehdotetun lain 4 ja 6 §:ään sekä uuteen 7 §:ään.

6 Säännöskohtaiset perustelut

2 §. *Turvatarkastuksesta päättäminen ja turvatarkastuksen kohteet.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jonka mukaan turvatarkastuksessa voitaisiin tarkastaa myös muiden oikeushallinnon viranomaisten kuin tuomioistuimien tiloihin saapuvat ja siellä olevat henkilöt sekä heillä mukanaan olevat tavarat silloin, kun viranomaisen tiloihin on yhteinen sisäänkäynti tai asiakaspalvelutila tuomioistuimen kanssa. Turvatarkastukseen näissä tiloissa sovellettaisiin, mitä tässä laissa säädetään turvatarkastuksista tuomioistuimissa.

Muilla oikeushallinnon viranomaisilla tarkoitettaisiin tuomioistuimien ohella Syyttäjälaitosta, Ulosottolaitosta, valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiirin oikeusapu- ja edunvalvontatoimistoa sekä Rikosseuraamuslaitoksen rikosseuraamuskeskuksen yhdyskuntaseuraamustoimistoa.

Ehdotettu uusi 3 momentti mahdollistaisi lain 5 §:n mukaiset turvatarkastustoimenpiteet ja 6 §:n mukaisen tiloista poistamisen myös muiden oikeushallinnon viranomaisen asiakkaiden ja tilojen osalta niissä tilanteissa, joissa oikeushallinnon viranomaisen tiloihin on yhteinen sisäänkäynti tai asiakaspalvelutila tuomioistuimen kanssa. Näissä tiloissa tehtäviin turvatarkastuksiin sovellettaisiin, mitä laissa säädetään turvatarkastuksista tuomioistuimissa. Muut oikeushallinnon viranomaiset eivät saisi erillistä päättävältä järjestää turvatarkastuksia itsenäisesti muissa omissa tiloissaan. Uusia turvatarkastustoimenpiteitä ei ehdoteta säädettyväksi.

4 §. *Turvatarkastajat.* Pykälä muutettaisiin kokonaan kuitenkin siten, että voimassa oleva ensimmäinen momentti säilyisi entisellään. Turvatarkastuksen voisi suorittaa poliisimies tai tuomioistuimen palveluksessa oleva tehtävään koulutettu henkilö.

Ehdotettu 2 momentti sisältäisi tarkennuksen muun kuin poliisin tai tuomioistuimen palveluksessa olevan turvatarkastajan kelpoisuusvaatimuksiin. Ehdotetun 2 momentin mukaan tuomioistuimen päätöksen mukaan turvatarkastuksen voisi suorittaa muukin kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö, joka on saanut koulutuksen turvatarkastajan tehtävään ja on tuomioistuimen sijaintipaikan poliisilaitoksen tehtävään hyväksymä. Turvatarkastajaksi voitaisiin hyväksyä täysikäinen henkilö, joka tunnetaan rehelliseksi ja luotettavaksi ja joka on henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan tehtävään sopiva. Momentin sisältö vastaisi nykyistä poliisin hyväksymiskäytäntöä. Turvatarkastajan määräämisestä tehtävään päättäisi edelleen voimassa olevan lain mukaisesti tuomioistuin.

Ehdotettu 2 momentti sisältäisi myös määräyksen turvatarkastajakortin antamisesta ja esillä pitämisestä sekä turvatarkastajan pukeutumisesta. Tuomioistuin antaisi turvatarkastajaksi hyväksytylle turvatarkastajakortin, joka olisi pidettävä näkyvästi esillä turvatarkastajan tehtäviä suorittaessa. Turvatarkastajan tehtäviä suorittaessaan turvatarkastajan tulisi olla pukeutunut siten, että hänet voidaan tunnistaa turvatarkastajaksi. Koska turvatarkastajalla olisi oikeus käyttää 6 §:ssä mainittuja voimakeinoja, olisi turvatarkastustoimenpiteiden kohteena olevien oikeusturvan kannalta välttämätöntä, että turvatarkastaja olisi tunnistettavissa.

Turvataarkastajaksi hyväksymisen peruuttamisesta säädetäisiin 3 momentissa. Tuomioistuimen sijaintipaikan poliisilaitoksen olisi peruutettava turvatarkastajaksi hyväksyminen, jos turvatarkastaja tai tuomioistuin sitä pyytää. Turvatarkastajaksi hyväksyminen voitaisiin peruuttaa ko-

konaan tai määrääjäksi, jos turvatarkastaja ei enää täyttäisi 2 momentissa säädettyjä edellytyksiä. Jos turvatarkastajaksi hyväksyminen peruutetaan, turvatarkastajakortti olisi luovutettava heti tuomioistuimelle.

Pykälän 4 momentin mukaan turvatarkastaja saisi tehtävässään käyttää vain tämän lain mukaisia toimivaltuuksia. Uusi 4 momentti olisi tarpeellinen toimivaltuuksien täsmentämiseksi.

6 §. Henkilön poistaminen tuomioistuimesta. Pykälän 2 momentista ehdotetaan poistettavaksi toinen virke: ”Tuomioistuimen palveluksessa oleva muu kuin virkamies ja edellä 4 §:n 2 momentissa tarkoitettu turvatarkastaja ei kuitenkaan saa käyttää voimakeinoja henkilön poistamiseksi tuomioistuimesta, ellei muusta lainsäädännöstä muuta johdu.”

Muutoksen myötä turvatarkastajana toimiva tuomioistuimen palveluksessa oleva muu kuin virkamies ja 4 §:n 2 momentissa tarkoitettu turvatarkastaja saisi käyttää 6 §:ssä määriteltäviä voimakeinoja henkilön poistamiseksi tuomioistuimesta. Näiden turvatarkastajien toimivalta ja oikeus voimakeinojen käyttöön olisi määritelty lain 5 ja 6 §:ssä ja erillinen virkavastuusäännös olisi ehdotetussa uudessa 7 §:ssä. Muutos olisi perusteltu, koska se yhdenmukaistaisi eri tyyppisten turvatarkastajien oikeudet voimankäyttöön.

Selvyyden vuoksi todetaan, että turvatarkastajina tuomioistuimissa toimivat pääsääntöisesti yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa (1085/2015) tarkoitetut vartijat, joiden oikeudet voimakeinojen käyttöön määräytyvät mainitun lain nojalla. Lain 83 §:n 2 momentin mukaan turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa oleva henkilö voi samanaikaisesti toimia mainitussa laissa tarkoitettuna vartijana sekä turvatarkastuksista tuomioistuimissa annetun lain mukaisissa turvatarkastustehtävissä.

7 §. Virkavastuu. Ehdotetussa uudessa 7 §:ssä säädettäisiin turvatarkastajan virkavastuusta ja vahingonkorvausvelvollisuudesta. Ehdotetussa 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuun turvatarkastajaan sovellettaisiin rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan 5 ja 6 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädettäisiin vahingonkorvauslaissa. Virkavastuulla tarkoitetaan rikoslain (39/1889) mukaista vastuuta, jota toteutetaan ennen kaikkea rikoslain 40 luvun virkarikossäännöksillä, sekä vahingonkorvausvastuuta, jota toteutetaan vahingonkorvauslain (412/1974) valtion ja virkamiehen korvausvastuuta koskevilla säännöksillä.

7 Voimaantulo

Ehdotetaan, että laki tulee voimaan 1.1.2024.

8 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Esityksen mukaan turvatarkastustoimenpiteet voitaisiin kohdistaa myös muun oikeushallinnon viranomaisen asiakkaisiin silloin, kun sisäänkäynti tai asiakaspalvelutilat ovat yhteiset tuomioistuimen kanssa.

Esitys liittyy näin ollen perustuslain 7 §:ään, jossa säädetään oikeudesta henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Pykälän 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Pykälän 3 momentin mukaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta.

Esityksen mukaan voimassa olevan lain mukaisia turvatarkastustoimenpiteitä voitaisiin kohdistaa myös muiden oikeushallinnon viranomaisten asiakkaisiin vain silloin, kun viranomaisilla on yhteinen asiakassisäänkäynti tai asiakaspalvelualue tuomioistuimen kanssa. Kysymyksessä ei olisi uusien turvatarkastustoimenpiteiden säätäminen, vaan voimassa olevan lain mukaisten toimenpiteiden kohdistaminen toiseen henkilö- ja asiakasryhmään rajatuissa tilanteissa. Kyse olisi edelleen tuomioistuimen turvatarkastuksesta, jonka järjestämisestä ja laajuudesta päättäisi tuomioistuin.

Turvatarkastuksia voitaisiin edelleen järjestää lain tarkoituksen mukaisesti, eli turvallisuudesta huolehtimiseksi, järjestyksen turvaamiseksi ja omaisuuden suojelemiseksi. Edellä kohdassa 1.1 selostetulla tavalla julkisen vallan velvollisuus huolehtia perustuslain 7 §:n 1 momentissa perusoikeutena suojatun henkilökohtaisen turvallisuuden toteutumisesta ei sido vain tuomioistui-mia, vaan kaikkia viranomaisia. Turvatarkastuksia koskevan lainsäädännön selkeyttäminen ja turvatarkastustoimenpiteiden ulottaminen ehdotetulla tavalla myös muiden oikeushallinnon vi-ranomaisten asiakkaisiin lisäisi niin asiakkaiden, kuin viranomaisten henkilökunnan turvalli-suutta.

Turvatarkastuksista tuomioistuimissa annettu laki on säädetty perustuslakivaliokunnan myötä-vaikutuksella (PeVL 2/1999 vp). Perustuslakivaliokunta on katsonut turvatarkastuksen metal-linpaljastinta tai muuta sellaista laitetta käyttäen vain vähäiseksi henkilökohtaiseen koskemat-tomuuteen puuttumiseksi ja perusoikeussuojan kannalta ongelmattomaksi järjestelyksi (PeVL 2/1999 vp s. 2, PeVL 16/2004 vp s. 5 ja PeVM 3/2008 vp s. 4).

Henkilöntarkastus puuttuu tarkastettavan koskemattomuuteen metallinpaljastimen käyttöä enemmän. Henkilöntarkastus on voimassa olevan lain mukaan mahdollista tehdä kuitenkin vain silloin, kun on perusteltua aihetta epäillä, että henkilöllä on mukanaan lain tarkoittama esine tai aine, jolla voidaan aiheuttaa vaaraa turvallisuudelle tai järjestykselle tai jota voidaan käyttää omaisuuden vahingoittamiseen. Näin ollen kaikki lain mahdollistamat turvatarkastustoimenpi-teet eivät kohdistuisi automaattisesti kaikkiin asiakkaisiin. Sääntely vastaa muiden viranomais-ten turvatarkastuksista säädettyä. Perusteltu syy epäillä, että henkilöllä olisi mukanaan kielletty esine, aine tai valmiste, on henkilöntarkastuksen edellytys saavuttaessa myös esimerkiksi poliis-in toimitiloihin (poliisilain (872/2011) 3 luvun 2 §), eduskuntaan (turvatoimista eduskunnassa annetun lain (364/2008) 6 §) ja Maahanmuuttovirastoon (turvatoimista Maahanmuuttoviras-tossa annetun lain (717/2018) 9 §).

Perustuslain 21 §:n 2 momentin nojalla käsittelyn julkisuus tuomioistuimissa turvataan lailla. Oikeudenkäynnin julkisuuden turvaamisen eräs lähtökohta on, ettei oikeutta olla läsnä ja seurata oikeudenkäynnin kulkua saa rajoittaa. Oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistui-missa annetun lain (370/2007) 14 §:n 2 momentin mukaan jokaisella on oikeus olla läsnä asian julkisessa käsittelyssä, jollei mainitussa laissa tai muussa laissa toisin säädetä. Esityksessä eh-dotetuilla muutoksilla ei olisi vaikutusta oikeudenkäynnin julkisuusperiaatteen toteutumiseen.

Turvatarkastusten teettämisessä on kyse perustuslain 124 §:n tarkoittamasta julkisen hallinto-tehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle. Julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuk-

sia. Laki turvatarkastuksista tuomioistuimissa tuli voimaan 1.1.2000 eli samaan aikaan voimassa olevan perustuslain (731/1999) kanssa. Perustuslain voimassaolon aikana perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään ottanut kantaa perustuslain 124 §:ää koskeviin tilanteisiin. Perustuslain 124 §:n vaatimus perusoikeuksien, oikeusturvan ja muiden hyvän hallinnon vaatimusten vaarantumattomuudesta edellyttää virkavastuusta, koulutuksesta ja kelpoisuudesta säättämistä. Myös tehtävään hyväksymisestä ja hyväksymisen peruuttamisesta on edellytetty säädettäväksi laissa. Turvatarkastustoimenpiteiden kohteena olevien oikeusturvan kannalta on katsottu välttämättömäksi, että turvatarkastaja on tunnistettavissa.

Esityksessä ehdotetuilla lain 4 §:n muutoksilla ja uudella 7 §:llä täsmennettäisiin lainsäädäntöä turvatarkastajan virkavastuusta, koulutusvaatimuksesta, kelpoisuusvaatimuksista, hyväksymisestä tehtävään, hyväksymisen peruuttamisesta, turvatarkastajakortista ja pukeutumisesta perustuslain 124 §:n asettamien vaatimusten täyttämiseksi. Päätöksen turvatarkastajaksi määräämisestä tekisi edelleen tuomioistuin. Ehdotetun 6 §:n 2 momentissa säädettäisiin turvatarkastajan oikeudesta voimankäyttöön.

Voimassa olevan lain 6 §:n 2 momentin toinen virke ehdotetaan poistettavaksi. Ehdotetun 6 §:n 2 momentin mukaan myös tuomioistuimen palveluksessa oleva muu kuin virkamies ja 4 §:n 2 momentissa tarkoitettu turvatarkastaja saisi käyttää voimakeinoja henkilön poistamiseksi tuomioistuimesta. Hallintovaliokunta on valtioneuvoston turvatoimista annettua lakia käsitellessään (HaVM 26/2014 vp - HE 7/2013 vp) todennut, että turvatarkastustoimintaan liittyvän toimivaltuuskokonaisuuden ja turvatoimenpiteiden kohteena olevan henkilön oikeusturvan kannalta on asianmukaista, että virkasuhteisten ja turvallisuusyritysten palveluksessa olevien turvatarkastajien toimivaltuudet ovat saman sisältöisiä. Esityksessä annettaisiin myös tuomioistuimen palveluksessa olevalle muulle kuin virkamiehelle ja ostopalveluna hankitulle turvatarkastajalle oikeus tehtäväänsä suorittaessaan tarvittaessa käyttää sellaisia henkilön poistamiseksi tuomioistuimesta tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina, kun otetaan huomioon henkilön käyttäytyminen ja muut olosuhteet. Tästä syystä lakiin on ehdotettu lisättäväksi edellä mainitut turvatarkastajaa koskevat mm. virkavastuuta ja toimivaltaa koskevat säännökset.

Muutettavaksi ehdotetussa laissa oikeus voimankäyttöön olisi rajattu ainoastaan tilanteisiin, joissa henkilö joudutaan poistamaan tiloista. Käytännössä tällaista voimankäyttöä edellyttäviä tilanteita syntyy tuomioistuimien turvatarkastusten yhteydessä hyvin harvoin. Ehdotettu voimankäytösäännös olisi voimassa olevaa säännöstä vastaava ja asiallisesti lähes saman sisältöinen kuin henkilön poistamista koskevat voimankäytösäännökset perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella säädetyissä yksityisiä turvallisuuspalveluita koskevassa laissa sekä turvatoimia valtioneuvostossa koskevassa laissa. Perustuslakivaliokunta ei ole näitä lakeja koskevissa lausunnoissaan pitänyt voimankäyttövaltuuksien antamista myös muulle kuin viranomaiselle perustuslain kannalta ongelmallisena (PeVL 22/2014 vp ja PeVL 23/2014 vp). Ehdotus selkeyttää turvatarkastajan toimivaltuuksia, koska toimivaltuudet määräytyvät selkeästi tämän lain nojalla. Ehdotetun voimankäyttöä koskevan sääntelyn muutoksen ei näin ollen voida myöskään arvioida muodostuvan ongelmaksi perustuslain 124 §:n kannalta.

Ehdotetussa uudessa 7 §:ssä säädettäisiin turvatarkastajan virkavastuusta ja vahingonkorvausvelvollisuudesta. Ehdotetussa 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuun turvatarkastajaan sovellettaisiin rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan 5 ja 6 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä. Ehdotetun muutoksen myötä virkavastuu koskisi myös ostopalveluna hankittuja turvatarkastajia. Virkavastuusta säätäminen on edellytys sille, että turvatarkastajan toimivalta ja oikeus voimankäyttöön eli julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle.

Edellä olevasta seuraa, että ehdotuksessa esitetyillä muiden oikeushallinnon viranomaisten asiakkaisiin kohdistetuilla turvatarkastustoimenpiteillä ei puututtaisi mielivaltaisesti näiden asiakkaiden henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Voimassa olevan lain 4 ja 6 §:ään ehdotettujen muutosten ja uuden 7 §:n arvioidaan saattavan lainsäädännön näiltä osin perustuslain ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaiseksi. Turvatarkastajien toimivalta on rajattu laissa määritellylle alueelle. Voimakeinojen käyttö on määritelty vain lain tarkoittamiin tilanteisiin (henkilön poistaminen tiloista) ja oikeus voimakeinojen käyttöön on kaikkien turvatarkastajien osalta yhdenmukainen. Ehdotus sisältää asianmukaiset säännökset turvatarkastajan tehtävään määrittämisestä, hyväksymisen edellytyksistä, hyväksymismenettelystä sekä virkavastuusta.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

turvatarkastuksista tuomioistuimissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan turvatarkastuksista tuomioistuimissa annetun lain (1121/1999) 4 § ja 6 §:n 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 6 §:n 2 momentti laissa 529/2003, sekä
lisätään 2 §:ään uusi 3 momentti ja lakiin siitä lailla 212/2019 kumotun 7 §:n tilalle uusi 7 § seuraavasti:

2 §

Turvatarkastuksesta päättäminen ja turvatarkastuksen kohteet

Turvatarkastuksessa voidaan tarkastaa myös muiden oikeushallinnon viranomaisten kuin tuomioistuinten tiloihin saapuvat ja siellä olevat henkilöt sekä heillä mukanaan olevat tavarat silloin, kun oikeushallinnon viranomaisen tiloihin on yhteinen sisäänkäynti tai asiakaspalvelutila tuomioistuimen kanssa. Turvatarkastukseen näissä tiloissa sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään turvatarkastuksista tuomioistuimissa.

4 §

Turvatarkastaja

Turvatarkastuksen voi suorittaa poliisimies tai tuomioistuimen palveluksessa oleva tehtävään koulutettu henkilö.

Tuomioistuimen päätöksen mukaan turvatarkastuksen voi suorittaa muukin kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö, joka on saanut koulutuksen turvatarkastajan tehtävään ja on tuomioistuimen sijaintipaikan poliisilaitoksen tehtävään hyväksymä. Turvatarkastajaksi voidaan hyväksyä täysi-ikäinen henkilö, joka tunnetaan rehelliseksi ja luotettavaksi ja joka on henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan tehtävään sopiva. Tuomioistuin antaa turvatarkastajaksi hyväksytyille turvatarkastajakortin, joka on pidettävä näkyvästi esillä turvatarkastajan tehtäviä suoritettaessa. Turvatarkastajan tehtäviä suorittaessaan turvatarkastajan tulee olla pukeutunut siten, että hänet voidaan tunnistaa turvatarkastajaksi.

Tuomioistuimen sijaintipaikan poliisilaitoksen on peruutettava turvatarkastajaksi hyväksyminen, jos turvatarkastaja tai tuomioistuin sitä pyytää. Turvatarkastajaksi hyväksyminen voidaan peruuttaa kokonaan tai määräajaksi, jos turvatarkastaja ei enää täytä 2 momentissa säädettyjä edellytyksiä. Jos turvatarkastajaksi hyväksyminen on peruutettu, turvatarkastajakortti on heti luovutettava tuomioistuimelle.

Turvatarkastaja saa tehtävässään käyttää vain tämän lain mukaisia toimivaltuuksia.

6 §

Henkilön poistaminen tuomioistuimesta

Turvatarkastaja voi tarvittaessa käyttää sellaisia henkilön poistamiseksi tuomioistuimesta tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina, kun otetaan huomioon henkilön käyttäytyminen ja muut olosuhteet.

7 §

Virkavastuu

Edellä 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuun turvatarkastajaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan 5 ja 6 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 12.10.2023

Pääministeri

Petteri Orpo

Oikeusministeri Leena Meri

Laki

turvatarkastuksista tuomioistuimissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan turvatarkastuksista tuomioistuimissa annetun lain (1121/1999) 4 § ja 6 §:n 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 6 §:n 2 momentti laissa 529/2003, sekä
lisätään 2 §:ään uusi 3 momentti ja lakiin siitä lailla 212/2019 kumotun 7 §:n tilalle uusi 7 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Turvatarkastuksesta päättäminen ja turvatarkastuksen kohteet

Turvatarkastuksesta päättäminen ja turvatarkastuksen kohteet

—————
(lisätään)

—————
*Turvatarkastuksessa voidaan tarkastaa myös muiden oikeushallinnon viranomaisten kuin tuomioistui-
mien tiloihin saapuvat ja siellä olevat henkilöt sekä heillä mukanaan
ovat tavarat silloin, kun oikeushallinnon viranomaisen tiloihin on yhteinen sisäänkäynti
tai asiakaspalvelutila tuomioistuimen kanssa. Turvatarkastukseen näissä tiloissa sovel-
laan, mitä tässä laissa säädetään turvatarkastuksista tuomioistuimissa.*

4 §

4 §

Turvatarkastaja

Turvatarkastaja

Turvatarkastuksen voi suorittaa poliisimies tai tuomioistuimen palveluksessa oleva tehtävään koulutettu henkilö.

Tuomioistuimen päätöksen mukaan turvatarkastuksen voi suorittaa muukin kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö, joka on poliisin tehtävään hyväksymä.

Turvatarkastuksen voi suorittaa poliisimies tai tuomioistuimen palveluksessa oleva tehtävään koulutettu henkilö.

Tuomioistuimen päätöksen mukaan turvatarkastuksen voi suorittaa muukin kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö, joka on saanut koulutuksen turvatarkastajan tehtävään ja on tuomioistuimen sijaintipaikan poliisilaitoksen tehtävään hyväksymä. Turvatarkastajaksi voidaan hyväksyä täysi-ikäinen henkilö, joka tunnetaan rehelliseksi ja luotettavaksi ja joka on

henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan tehtävään sopiva. Tuomioistuimien antaa turvatarkastajaksi hyväksytyille turvatarkastajakortin, joka on pidettävä näkyvästi esillä turvatarkastajan tehtäviä suorittaessa. Turvatarkastajan tehtäviä suorittaessaan turvatarkastajan tulee olla pukeutunut siten, että hänet voidaan tunnistaa turvatarkastajaksi.

Tuomioistuimen sijaintipaikan poliisilaitoksen on peruutettava turvatarkastajaksi hyväksyminen, jos turvatarkastaja tai tuomioistuin sitä pyytää. Turvatarkastajaksi hyväksyminen voidaan peruuttaa kokonaan tai määräajaksi, jos turvatarkastaja ei enää täytä 2 momentissa säädettyjä edellytyksiä. Jos turvatarkastajaksi hyväksyminen on peruutettu, turvatarkastajakortti on heti luovutettava tuomioistuimelle.

Turvatarkastaja saa tehtävässään käyttää vain tämän lain mukaisia toimivaltuuksia.

6 §

Henkilön poistaminen tuomioistuimesta

Turvatarkastaja voi tarvittaessa käyttää sellaisia henkilön poistamiseksi tuomioistuimesta tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina, kun otetaan huomioon henkilön käyttäytyminen ja muut olosuhteet. Tuomioistuimen palveluksessa oleva muu kuin virkamies ja edellä 4 §:n 2 momentissa tarkoitettu turvatarkastaja ei kuitenkaan saa käyttää voimakeinoja henkilön poistamiseksi tuomioistuimesta, ellei muusta lainsäädännöstä muuta johdu.

6 §

Henkilön poistaminen tuomioistuimesta

Turvatarkastaja voi tarvittaessa käyttää sellaisia henkilön poistamiseksi tuomioistuimesta tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina, kun otetaan huomioon henkilön käyttäytyminen ja muut olosuhteet.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 §

Virkavastuu

Tämän lain 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuun turvatarkastajaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan 5 ja 6 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

. .